

Teuva 2021

Yhdessä -toimintamalli

**Yhteisöllisyyden ja ryhmäytymisen edistäminen
sekä kiusaamisen vastainen toimintamalli**

Lukuvuoden 2020-2021 aikana valmisteltu malli, joka korvaa aiemmin käytössä olleen Kiva-toimintamallin. Periaatteet ovat hyvin samanlaiset, mutta Yhdessä-toimintamalliin on kerätty kokemusten perusteella parhaat ja tehokkaimmat puuttumistavat sekä ennalta ehkäisevä toiminta. Lisäksi mallissa korostuu kaikkien yhteinen vastuu lasten ja nuorten hyvinvoinnin takaamisesta.

Alkusanat

Hyvä yhteisö on täynnä toisiaan kunnioittavia persoonia.

Yhteisöllisyys koostuu vuorovaikutuksesta, yhdessä olemisesta ja tekemisestä, henkilökohtaisesti merkittävistä suhteista, luottamuksesta ja yhteenkuuluvuudesta. (Paasivara & Nikkilä 2010).

Yhteisöllisyyteen liittyy terveys, hyvinvointi ja yhdessä tekemisen ilo.

Uni, ruoka, ulkoilu ja turvallisuuden tunne, nämä arjen tärkeitä asioita kannattelevat jokaista.

Yhteisöllisyys synnyttää luottamusta ja yhdessä luomisen ilmapiirin.

***Koulussa, luokassa, ryhmässä, porukassa – ylipäättään elämässä
on lopulta kyse hyvin yksinkertaisista asioista.***

Katsele toista niin kuin haluat, että sinua katsellaan.

Puhu toiselle niin kuin haluat, että sinulle puhutaan.

Kuuntele toista niin kuin haluat, että sinua kuunnellaan.

Tee toiselle niitä tekoja, joita haluaisit itsellesi tehtävän.

Yksinkertaista, eikö totta?

Mikähän siitä tekee niin vaikeaa?

(www.positiivarit.fi)

Teuvan kiusaamisen vastainen toimintamalli

Kiusaaminen on

tahallista ja tietoista henkistä ja/tai fyysistä kiusaamista, jonka yksi tai useampi lapsi tai nuori kohdistaa yhteen ja samaan uhriin esim. koulussa, koulumatkalla tai vapaa-aikana. Yleisesti kiusaaminen luokitellaan pitempään jatkuvaksi toiminnaksi, mutta yksikin kerta riittää, jos kiusattu tuntee olonsa epämiellyttäväksi ja ahdistuneeksi. Kiusattu lapsi tai nuori on jollakin tavalla puolustuskyvytön kiusaajaan tai kiusaajiin nähden. Kahden tasaväkisen lapsen tai nuoren välinen tappelu tai riitely ei ole kiusaamista. Riidat ja erimielisyydet eroavat kiusaamisesta siinä, että ne ovat usein hetkellisiä eikä niiden kohteeksi joudu jatkuvasti yksi ja sama henkilö. Aina, kun oppilas kokee tulevansa kiusatuksi, koulun aikuisten tehtävänä on selvittää tilanteet niin, ettei kenenkään tarvitse tuntea oloaan turvattomaksi koulussa. Kotien tuki näissä tilanteissa on ensiarvoisen tärkeää. Kun sekä koulu että koti ottavat kielteisen kannan kiusaamiseen, auttaa se kiusaamisen vastaisessa taistelussa.

Kiusaamisen **muotoja** ovat

- *fyysinen kiusaaminen*: lyöminen, potkiminen, töniminen, nipistely, kamppaaminen jne.
- *henkinen väkivalta*: pilkkaaminen, haukkuminen, matkiminen, naurunalaiseksi tekeminen ja sanaton viestintä, esimerkiksi ilmeily ja ilveily, epäystävälliset katseet ja kaikenlainen sanaton haukkuminen sekä tervehtimättä tai vastaamatta jättäminen
- *painostava vallankäyttö*: uhkailu väkivallalla, vahingon teolla tai jopa tappamisella, kiristäminen, pelottelu, muista eristäminen, pakottaminen tekoihin, rahan kiristäminen jne.
- *haitanteko*: tavaroiden piilottelu, vahingoittaminen ja varastaminen, ikävät puheet ja juorut toisen selän takana
- *some-kiusaaminen*: pilkkaavat tai uhkaavat viestit, juorujen tai henkilökohtaisten tietojen levittäminen, valokuvien luvaton ottaminen, niiden muokkaaminen ja levittäminen, toisen nimellä esiintyminen esimerkiksi keskusteluryhmissä ja/tai nettipeleissä, sulkeminen ryhmän tai keskustelun ulkopuolelle, salasanojen huijaaminen, pilapuhelut jne.
- *seksuaalinen häirintä*: nimittely, koskettelu, vihjailu, törkypuheet ja -viestit puhelimella

Roolit kiusaamistilanteessa

- **UHRIN tai KIUSATUN** roolissa oleva oppilas on toistuvan, systemaattisen ahdistelun kohteena.
- **KIUSAAJA** on koko prosessin käynnistäjä. Hän aloittaa kiusaamisen ja saattaa yllyttää tai jopa pakottaa muita mukaan kiusaamiseen.
- **APURI** on mukana kiusaajan seurana tai avustajana. Hän harvoin on aloitteentekijä, mutta lähtee mukaan helposti.
- **VAHVISTAJA** antaa kiusaajalle myönteistä palautetta olemalla yleisönä, kannustamalla kiusaajaa, nauramalla jne.
- **PUOLUSTAJA** asettuu kiusatun puolelle ja yrittää saada toiset lopettamaan kiusaamisen. Hän pyrkii tukemaan kiusattua eri tavoin.
- **ULKOPUOLINEN** ei juurikaan puutu tapahtumiin, vaan pysyttelee mieluummin sivummalla tapahtumista. Ulkopuolinen näkee kaiken, mutta pysyttelee taustalla ja vaikenee. Samalla hän kuitenkin huomaamattaan hyväksyy ja mahdollistaa kiusaamisen. Kiusaamiseen siis osallistuvat nekin, jotka eivät uskalla puuttua – ehkä peläten itse joutuvansa kiusaamisen kohteeksi. (Salmivalli 1998)

Suuri osa oppilaista tulee ryhmässä tiedostamattaan toimineeksi tavoilla, jotka myötävaikuttavat kiusaamisen jatkumiseen – siitäkin huolimatta, että heidän asenteensa yleensä ovat kiusaamisen vastaisia ja he toivovat, että kiusaaminen saataisiin loppumaan. Tästä syystä myös kiusaamisen vastaiset toimet tulee suunnata koko ryhmään.

Kaikki eivät ole vastuussa kiusaamisesta, mutta kaikki ovat vastuussa sen lopettamisesta!

Tästä nettiversiosta on poistettu koulun sisäisiä ohjeita sekä lomakkeita, joiden avulla varmistetaan ja aikataulutetaan toimintaan. Poistettuja kappaleita ovat:

Ennaltaehkäisevät toimenpiteet
Kiusaamistapausten käsittely, toimintaohjeet
Jälkihoito (Jälkihoidon askeleet)
Pikasin malli, keskustelun kulku
Saatteeksi kiusaamiskyselyyn
Kiusaamiskysely-lomake (kaksi kertaa vuodessa)
Lomake 1 Esitietolomake Yhdessä-tiimille
Lomake 2 Keskustelu kiusatun kanssa (*Yhdessä-tiimin jäsen täyttää*)
Lomake 3 Keskustelu kiusaajan kanssa (*Yhdessä-tiimin jäsen täyttää*)
Lomake 4 Seurantakeskustelu (*Yhdessä-tiimin jäsen täyttää*)

LIITTEET

Kiusaaja voi saada tuomion, jos hän on täyttänyt 15 vuotta. Jokaisen alle 18-vuotiaan kiusaajan asian selvittelyyn voidaan kutsua mukaan myös lastensuojelu. Vahingonkorvausvastuulla ei ole ikärajaa. Toisin sanoen myös alle 15-vuotias kiusaaja voidaan tuomita maksamaan vahingonkorvausta kiusatulle, jos kiusaamisesta on aiheutunut vahingonkorvauslain mukaan korvattavaa vahinkoa.

Kaikenikäisiä lapsia voidaan käyttää todistajana rikoksen selvittämisessä. Todistajana toimimisesta ei voi kieltäytyä. Kiusaaminen voi täyttää rikoksen tunnusmerkit. Kiusaajan yllyttäjä ja avunantaja voidaan myös tuomita avunantamisesta rikokseen. Esimerkiksi seuraavia rikosnimikkeitä voidaan soveltaa kiusaamisen yhteydessä:

Pahoinpitely: esimerkiksi lyödään, tönitään, potkitaan, kampataan, kuristetaan, vedetään hiuksista, käydään käsiksi tai aiheutetaan toiselle kipua tai vahingoitetaan terveyttä, vaikka uhrille ei tulisi teosta vammoja tai kipua. Rangaistuksena voi olla sakkoja tai enintään kaksi vuotta vankeutta.

Vammantuottamus: kiusaaja aiheuttaa kiusatun fyysisen loukkaantumisen. Rangaistuksena voi olla sakkoja tai enintään kuusi kuukautta vankeutta.

Kunnianloukkaus: kiusaaja levittää kiusatusta valheellista tietoa esimerkiksi netissä. Törkeän kunnianloukkauksen kriteerit täyttyvät nopeasti netissä jutun levitessä lukuisille ihmisille. Rangaistuksena voi olla sakkoja tai enintään kuusi kuukautta vankeutta.

Yksityiselämää loukkaavan tiedon levittäminen: kiusaaja laittaa lukuisten ihmisten saataville (esimerkiksi nettiin) kiusatun yksityiselämästä tietoa tai kuvia ja ne aiheuttavat vahinkoa kiusatulle. Rangaistuksena voi olla sakkoja tai enintään kaksi vuotta vankeutta.

Laiton uhkaus: väkivallalla uhkaaminen niin, että uhatulla on syy pelätä turvallisuutensa tai omaisuutensa olevan vakavassa vaarassa. Rangaistuksena voi olla sakkoja tai enintään kaksi vuotta vankeutta.

Pakottaminen: väkivallalla tai uhkauksella pakotetaan kiusattu sietämään, tekemään tai jättämään tekemättä jotakin. Rangaistuksena voi olla sakkoja tai enintään kaksi vuotta vankeutta.

Koulun toimintasuunnitelma

Koulun tulee luoda turvallinen ilmapiiri, jotta oppilaat voivat kertoa havaitsemistaan tai kokemistaan kiusaamistilanteista. Oppilaiden on voitava luottaa siihen, että kiusaaminen otetaan vakavasti ja siihen puututaan asiantuntevasti. Jokainen koulussa työskentelevä aikuinen on velvollinen puuttumaan kiusaamiseen. Kiusaamiseen puuttumisella viestitetään, että olemme vastuussa toinen toisistamme ja jokaisella on ihmisarvo, jota ei saa kiusaamisella riistää.

Yhteisesti sovitut säännöt, ääneen lausutut ja kirjoitetut periaatteet auttavat oppilaita muodostamaan itselleen kiusaamista vastustavan asenteen ja myös vanhemmille välittyy tieto siitä, että koulu yhteisönä puuttuu kiusaamiseen.

Teuvan yhtenäiskoulussa kiusaamistapauksia selvittää Yhdessä-tiimi.

Ennaltaehkäisevät toimenpiteet

Ennaltaehkäisyssä painotetaan vuorovaikutustaitojen oppimista sekä yhteistyötaitoja. Kiusaamistilanteissa ja niiden selvittämisessä korostetaan sitä, että oppilas itse ymmärtää oman toimintansa seuraukset ja osaa asettua toisen asemaan. Asiaan kiinnitetään jatkuvasti huomiota ja pyritään ennaltaehkäisyyn.

- Keskittyminen ratkaisujen löytämiseen syyttelyn sijasta
- Koulun hyvinvointikellon tukema asennekasvatus: vuorovaikutustaidot, esimerkiksi tervehtiminen, erilaisuuden hyväksyminen, ryhmässä toimiminen, myönteinen asenne, tunnetaidot, itsetunnon vahvistaminen, päivänavaukset
- Oppilaiden osallisuuden lisääminen (ideoinnit, teemapäivät, vastuuttaminen)
- Oppilaiden tietoisuuden herättäminen, sitoutuminen kiusaamisen vastaiseen toimintaan eli saada oppilaat oivaltamaan, että jokainen on omalta osaltaan vastuussa luokan hyvinvoinnista ja jokainen voi siihen toiminnallaan vaikuttaa.
- Koulun järjestyssäännöt ja kiusaamisen vastainen Yhdessä-työryhmä
- Luokkien omat kiusaamisen vastaiset säännöt
- Koulun henkilökunta sitoutuu yhteisiin toimintatapoihin kiusaamisen ennaltaehkäisyssä
- Yhteistyö kodin ja koulun välillä, vanhempainvartit ja kehityskeskustelut
- Kiusaamisen vastaisesta toimintamallista tiedottaminen (oppilas, koti)
- Kummi- ja tukioppilastoiminta, yhteiset välituntisäännöt ja riittävä valvonta välitunneilla
- Aikuisten vastuulla on hyvän ilmapiirin luominen oman luokan sekä koko koulun oppilaiden kesken
- Yhteiset tapahtumat ja teemapäivät
- Ryhmäyttäminen, oppilaiden tutustuttaminen toisiinsa eri tilanteissa
- Erilaiset kyselyt: kiusaamis- ja kouluviihtyvyysskyselyt sekä sosiogrammit
- Verkostoituminen eri viranomaisten ja järjestöjen kanssa (esim. nuorisotoimi, koulupoliisi, seurakunta)
- Toimintamalli mukana opetussuunnitelmassa
- Tilanteiden dokumentointi (raportit)
- Palautelaatikko (positivisuusboksi)

Tiedote huoltajille

Lasten kasvattaminen on kodin ja koulun yhteistyötä, jossa molemmilla on oma tärkeä rooli toisten kunnioittamisen ja kiusaamattomuuden opettamisessa ja tukemisessa. Yhteinen tavoitteemme on kasvattaa lapsista ja nuorista ystävällisiä, vuorovaikutustaitoisia, reiluja ja toiset huomioon ottavia kansalaisia. Myös lasten ja nuorten vapaa-ajalla on iso merkitys lapsen kasvulle. Harrastustoiminnan ohjaajat ovat vahvoja auktoriteetteja nuorten elämässä. Kun me kaikki lasten ja nuorten kanssa olemme toimimme samansuuntaisten, jokaista kunnioittavien arvojen mukaan, on lasten ja nuorten turvallista kasvaa.

Teemme koulussa päivittäin työtä lasten ja nuorten ryhmäytymisen tukemiseksi. Ryhmäytymistä sekä tunne- ja vuorovaikutustaitoja harjoitellaan tavallisen kouluarjen keskellä jatkuvasti. Lisäksi olemme tehostaneet näiden taitojen harjoittelua omalla suunnitelmallisella ohjelmalla. Näiden lisäksi koulun kiusaamisen vastaisen Yhdessä-tiimin jäsenet ottavat asioihin kiinni heti tarpeen ilmaantuessa. Oppilaat itse selvittävät pienempiä kiistoja vertaissovitteluryhmä Versossa. Kiusaamiseen puututaan Teuvan yhtenäiskoulussa suunnitellun ja järjestelmällisen toimintatavan mukaan, jossa portaittain tiukennetaan otetta, aluksi koulun, sitten kodin ja koulun sekä lopulta tarvittaessa viranomaisten keinoin.

Koulun ja kodin yhteistyö on kiusaamisen vastaisen työn onnistumisen edellytys. Kotona on tärkeää puhua lasten kuullen myönteisesti muista oppilaista ja heidän perheistään, koulusta ja koulun aikuisista. Yhdessä kasvatamme lapsista ja nuorista toisiaan hyväksyviä ja kunnioittavia ihmisiä.

On tärkeää, että osaamme nähdä lapsesta sen, että kaikki asiat eivät ole hyvin. Kiusaamisen merkit voivat olla epäselviä ja vaikeasti havaittavia. Koulumme opettajat, oppilaat ja henkilökunta voivat tehdä paljon kiusaamisen lopettamiseksi, mutta kotien apu on tässä ensiarvoisen tärkeää.

Kun sekä koulu että koti ottavat kielteisen kannan kiusaamiseen, auttaa se kiusaamisen vastaisessa taistelussa. Puhu lapsesi kanssa kiusaamisesta: kiusataanko jotakuta luokassa tai onko joku yksin ja eristetty kaveripiiristä?

Koulun ja kodin tulee luoda lapselle turvallinen ilmapiiri, jotta he voivat kertoa kokemistaan tai havaitsemistaan kiusaamistilanteista. Lapsen on voitava luottaa siihen, että kiusaaminen otetaan vakavasti ja siihen puututaan asiantuntevasti. Jokainen aikuinen on velvollinen puuttumaan kiusaamiseen. Kiusaamiseen puuttumisella viestitetään, että olemme vastuussa toinen toisistamme ja jokaisella on ihmisarvo, jota ei saa kiusaamisella riistää.

Ota yhteyttä lapsesi luokanopettajaan tai -valvojaan, jos koet, että lapsesi on jollakin tavalla osallisena kiusaamiseen tai tietää, että jokin lasta tai nuorta kiusataan.